

שלילת ההסתמכות על המפלגות הערביות היא כורח ביטחוני, לא גזענות

written by מאיר בן שבת | 29.10.2026

איך נרמלנו את הדרת הציבור הערבי מהשותפות בממשלה, תהה שלשום אחד המגישים בתוכנית רדיו אהודה בדיון שניהל על התרחישים הפוליטיים לאחר הבחירות. בערוץ אחר הלינו על מסע ה"דה-לגיטימציה" נגד הרשימות הערביות, שנועד למנוע את שיתופן בממשלה. בשיח הערני ברשתות החברתיות לא נעדרה גם הטענה לגזענות.

במציאות הנוכחית בישראל, וכאשר אלה הם מאפייני השיח, הסיכוי לקיים דיון ענייני בסוגיה זו נמוך למדי. למרות זאת, אסור לוותר עליו.

שתי הערות מקדימות ראויות להדגשה, והן חלק בלתי נפרד מהעמדה שתוצג כאן. הראשונה היא שלציבור הערבי בישראל יש זכות מלאה לנהל את מאבקו לשוויון אזרחי בכל הכלים הלגיטימיים. אין חולק על היתרונות שהשותפות בממשלה מביאה בקשר לכך.

ברור גם כי שותפות כזו יכולה לתרום לתחושת השייכות, לסייע בפתרון בעיות עומק כמו הפשיעה או היעדר התשתיות, ולצמצם פערים חברתיים-כלכליים. גישה שמתנגדת באופן עקרוני לשיתוף נציגיהם של חמישית מאזרחי המדינה בממשלה מעוררת אי נוחות, בלשון המעטה, גם בנוגע למהות הדמוקרטית, מאחר שהיא מותירה ציבור רחב מחוץ למוקדי קבלת ההחלטות. ובכל זאת אין בכל אלה כדי להטות את הכף נגד השיקולים הנוגעים לקיומה של המדינה.

ההערה הנוספת נוגעת לחטא ההכללה. כמו בכל דיון שמתייחס לקולקטיב מסוים, גם כאן ההתייחסות המכלילה עלולה לחטוא כלפי אזרחים טובים לא מעטים. למרבה הצער, אין דרך לעקוף את המכשול הזה.

ניתן היה לקיים את הדיון בסוגיה זו גם דרך הטיעונים הקשורים לשמירת אופייה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, אלא שבמיוחד בעת הזו נראה כי הטיעונים הביטחוניים יהיו חדים יותר לשמיעה, ואולי אף מקובלים יותר. מכאן נובעת הבחירה להתמקד בהם, מה עוד שבהם ולא באחרים מצויים יתרונותיי מעיסוקיי בענייני הביטחון הלאומי.

ההתייחסות עניינית מחייבת אותנו לחזור ליסודות. מדינת ישראל, שהוקמה גם מתוך רצון לתת מענה לאיום הקיומי שנשקף לעם היהודי, ניצבת בעצמה בפני איום קבוע של השמדה. היא שרויה בסכסוך מר ועמוק עם כוחות חזקים של האסלאם הקיצוני והלאומנות הערבית והפלסטינית, ששואפים להחריב אותה.

בימים אלה היא עדיין נמצאת בעיצומו של עימות פעיל עם איראן ושלוחותיה בלבנון ובתימן, וכן עם הפלסטינים בעזה, אשר חוזרים ומאיימים לתקוף אותה כפי שעשו ב-7 באוקטובר. לא זו אף

זו, מולה נבנה גם מחנה סוני גדול בהובלת קטאר וטורקיה, שמנהיגה רג'פ טאיפ ארדואן כבר איים מפורשות: "כפי שנכנסנו לנגורנו־קרבאך וללוב, כך אנחנו יכולים לעשות את אותו הדבר לישראל. אין שום דבר שמונע מאיתנו לעשות זאת".

בדו"ח שפרסמה ועדת נגל לבחינת תקציב הביטחון ובניין הכוח בתום עבודתה בינואר 2025 היא כתבה כי "ישראל היא מדינה קטנה, עם אוכלוסייה בסדר גודל של כ-10 מיליון איש בלבד, והיא תישאר לעולם מדינה יהודית יחידה מול 22 מדינות ערביות ולנוכח 57 מדינות מוסלמיות (2)" ישראל אינה יכולה להפוך את המזרח התיכון לדמוקרטי או להפחית בו את השנאה כלפיה, ולא חשוב בכמה מלחמות היא תנצח. אם היא תפסיד ולו פעם אחת, יהיה זה סופה של מדינת הלאום של העם היהודי. נקודה זו צריכה להופיע כאבן יסוד בכל גרסה של תפיסת הביטחון של ישראל".

קונפליקט לאומי ואנושי

ההחלטה ההיסטורית של הנהגת המדינה וצה"ל לא לכפות על אזרחים ערבים־מוסלמים את הגיוס לצבא מעידה על הבנת המורכבות של סוגיה זו. המדינה בחרה שלא להעמיד את אזרחיה הערבים בפני קונפליקט לאומי ואנושי, שעלול להיווצר במקרה של צורך להילחם נגד בני עמם או בני דתם באזורים ובמדינות שבמרחב.

בהחלטה זו ניתן מענה גם לשיקולים ביטחוניים נקודתיים, כמו איומים של ביטחון מידע או הפניית עורף. מעל לכול, החלטה זו פתרה את המורכבות הנובעת מחוסר ההזדהות של חלק גדול מציבור זה עם צבא שמזוהה עם המדינה הציונית, ואשר מיישם את מדיניות הביטחון שלה. כשם שההחלטה בסוגיית הגיוס זוכה לקונצנזוס רחב בחברה הישראלית על כל מרכיביה, כך נכון שתקבל גם העמדה שמסתייגת ממתן זכות להכרעה במוקד שמקבל את ההחלטות הגורליות לקיומה של המדינה (3) ובין השאר קשורות במלחמותיה של ישראל ובמדיניותה הביטחונית כלפי בני עמם או בני דתם של אזרחיה הערבים.

בדיון שנערך בבית המשפט העליון בעניין פסילתו של יו"ר מפלגת בל"ד סאמי אבו־שחאדה מהתמודדות בבחירות, המליץ נשיא בית המשפט יצחק עמית לאבו־שחאדה לשקול את הסרת מועמדותו לכנסת, וציין כי גם כך מסתמן רוב מוחלט בקרב השופטים לאשר את פסילתו. בדרך זו הביא בית המשפט לתוצאה הרצויה בעינו מבלי להסתכן או להיות מואשם בכך שפסיקתו תביא לצמצום מרחב ההשתתפות הפוליטית של נציגים ערבים בישראל.

מלכתחילה ראוי היה שההנהגה הערבית, על כל גווניה, תאמץ את הגישה הזו גם ביחס לדיון הנוכחי, ותיזום בעצמה את ההחלטה שלא להיות "לשון מאזניים" במנגנוני קבלת ההחלטות. אלא שקשה לצפות לזאת ממי שהקדיש את הניצחון בבחירות "לבני עמנו ברצועת עזה, בגדה המערבית, בירושלים הכבושה ולכל עמנו הפלסטיני", או ממי שחתמו את חגיגת הבחירות אצלם בשירת "בילאדי בילאדי".

אלו שדוחפים ותומכים בשותפות כזו יציעו, מן הסתם, מודל מובחן, שבו נציגי הציבור הערבי יהיו שותפים מלאים בקביעת המדיניות הפנים־מדינתית ויתמקדו בנושאים האזרחיים, בעוד שהחלטות

ביטחוניות רגישות או ניהול המלחמה יופקדו בידי הקבינט המדיני-ביטחוני מבלי שייקחו בכך חלק. אולם זהו פתרון שלכל היותר יפחית רק את ההיבטים הפורמליים של המעורבות בהחלטות כאלה, ולא את המעורבות עצמה. ההנהגה הערבית תהיה חשופה ללחצים פוליטיים מה"בייס" שלה ומגורמים ערביים ומוסלמיים אחרים, שיבקשו למצות את פוטנציאל השפעתה כחברה בממשלה גם בנושאים אלה ² ואולי דווקא בהם.

ממשלה בעלת רוב דחוק, שתישען על מפלגות ערביות, תעניק להן כוח מיקוח עצום, שיאפשר להן להטיל וטו אפקטיבי על החלטות ביטחוניות או לאומיות מכריעות באמצעות האיום להפלת הממשלה. הן יוכלו לעשות זאת גם ללא שותפות פורמלית במנגנונים ובמוסדות הרשמיים של קבלת ההחלטות.

בלהט המאבק הפוליטי הקשה שאנו חווים, נכון לזכור כי המאבק האמיתי של ישראל הוא זה שעדיין מתקיים עם אויביה, המבקשים להשמידה. האיזון הנכון בין הזכות האזרחית לייצוג במוקדי קבלת ההחלטות לבין הצורך לשמר מרחב תמרון וחופש קבלת החלטות מחייב לחזור ולאמץ את הגישה ההסדרית המסורתית שלאורה התנהלו ממשלות רבות לאורך השנים. בפרפרזה לדברים שיצאו מבין כותלי בית המשפט, ניתן לומר: הזכות לייצוג אינה מרשם להתאבדות.

התפרסם במקור ראשון, בתאריך 30 לאוקטובר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.